

Nik Trontelj

Alfonz Čuk, Dnevnik 1943–1947

Čukovi dnevniški zapiski obsegajo čas od 19. 6. 1943 do 24. 9. 1948. Dokument odseva politične in verske razmere na Goriškem med drugo svetovno vojno in po njej, ki jih avtor sprti naslavlja ob spontanih osebnih opisih vsakdanjega življenja. Zapisi obsegajo štiri avtorjeve življenjske epizode: medvojna župniška leta v Štandrežu pri Gorici, krajše povojno begunsko obdobje v italijanskih taboriščih, vrnitev v Gorico in selitev v ZDA.

Glede na prvo opisano obdobje v Štandrežu izstopajo omembe vojaških spopadov med Nemci in zavezniki ter partizani. Po italijanski kapitulaciji so nemški okupatorji prevzeli oblast na Goriškem. V dnevniku beremo o srditih bojih med Nemci in partizani v okoliških krajih. Zapisi iz tistega časa poročajo o nemških povračilnih ukrepih v Mirnu, Orehovljah in Biljah zoper predhodne partizanske akcije. Avtor na nekaterih mestih obsoja partizansko nasilje nad civilisti. V zapisu z dne 1. 11. 1943 zabeleži incident iz Štandreža, kjer so partizani pred nemška stanovanja odvrgli lističe z žaljivo vsebino proti nemškim vojakom, zato je moral kot župnik na pogovor h goriškemu županu, ki mu je sporočil, da je nemški poveljnik naložil denarno kazen krajanom Štandreža. Zapis z dne 19. 3. 1944 vsebuje pretresljivo poročilo o zavezniškem zračnem napadu na mirensko letališče, ki je zahteval veliko žrtev. Čuk si je v Štandrežu prizadeval za obstoj Slovencev in njihove pravice. Dosegel je ustanovitev slovenske ljudske šole, ki je zaradi nasprotovanja partizanov, ki so ji očitali belogardistično ozadje, zamrla že po prvem mesecu delovanja. Težke bivalne razmere in osebne stiske so avtorja vodile v malodušje.

Čuk se je avgusta 1944 odpovedal župniji in se septembra preselil v Gorico, kjer je (še naprej) poučeval v bogoslovnem semenišču in tudi na slovenski gimnaziji. 4. 5. 1945 se je zaradi nevarnosti in groženj proti duhovnikom odločil za pobeg »čez Sočo«. Začela se je begunska pot proti Rimu, kamor je preko Krmina, Visca (tu je bil v taborišču z drugimi Slovenci), Cesene in Fana dopotoval 17. maja. Dnevniški zapisi opisujejo dogodke v taboriščih. Čuk je poročal o zahtevnih življenjskih razmerah v Ceseni in srečanju s slovenskimi duhovniki, bogoslovci in redovniki v Fanu. V Rimu je ostal dva meseca. Tam je veliko časa namenil študiju in spremljanju dogajanja v domovini (angleško zavzetje Trsta in Gorice, begunski val na Koroškem, vračanje zajetih beguncev s strani Angležev, množični poboji). V Rimu je med drugim obiskal tedaj najvplivnejšega slovanskega duhovnika v Rimu, jezuita Antona Prešerna

(1883–1965), slovenske šolske sestre in druge Slovence. 11. 6. 1945 je bil celo v avdienci pri papežu Piju XII. in ga seznanil s trpljenjem slovenskega naroda.

Čuk se je 22. 7. 1945 preko Riccioneja, Forlija, Bologne in Vidma z begunskim vlakom vrnil v Gorico. Tam je postal ravnatelj slovenske gimnazije v malem semenišču z nalogo organiziranja njenega delovanja. V tistem času se je vpisal na Filozofsko fakulteto Univerze v Trstu z željo, da bi dodatno študiral filozofijo. Januarja 1946 je bil določen za predavatelja fundamentalne teologije v goriškem bogoslovnem semenišču. Budno je spremljal in beležil mednarodne dogodke: konferenca v Potsdamu, kapitulacija Japonske po atomskem bombardiranju Hirošime in Nagasakija itd.

Zadnji del spominov vsebuje zapise o pripravah na selitev v ZDA, kamor je 12. 9. 1948 odpotoval iz Neaplja. V New York je prispel 23. septembra. Dnevnik se zaključi z dogodki prvih dni po prihodu na ameriško celino.